

**NUTQ KAMCHILIKLARNI KORREKTSIYALASHDA LOGOPEDIK RITMIKA
VOSITALARINING TAVSIFNOMASI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11170281>

Aralova Iroda Meliqo`zi qizi

JDPU Maxsus pedagogika kafedrasi o`qituvchisi

Egamberdiyeva Shahnoza Akbar qizi

JDPU Maxsus pedagogika kafedrasi o`qituvchisi

ANNATATSIYA

Ritmika mashqlarida bolalar musiqa, raqs, qo`shiq bilan tanishadilar va turli harakatlarini o`zlashtiradilar. Ritmika mashqlari o`z ichiga: qo`l harakatlari: yugurish umumrivojlantiruvchi mashqlar (predmetlar bilan va ularsiz) o`qituvchi boshchiligida bajariladi raqs, musiqali – ritmika va harakatli o`yinlar.

Kalit so`zi

Nutq, ta`lim, tarbiya, qobiliyat, istedod, retmika, harakat, umumlashtirish, raqs, musiqa.

ANNOTATION

In rhythmic exercises, children get acquainted with music, dance, song and master various movements. Rhythmic exercises include: hand movements: running general development exercises (with and without objects) performed under the guidance of a teacher, dance, musical-rhythmic and movement games.

Key word

Speech, education, training, ability, talent, rhythm, movement, generalization, dance, music.

“Mamlakatimizda yoshlarni, ayniqsa talabalarni mustaqil, ijodiy fikrlashga o`rgatish muammosi ta`lim tizimi oldida turgan ustuvor masalalardan biridir. Agar bolalar erkin fikrlashni o`rganmasa, berilgan ta`lim samarasiz bo`ladi, Albatta, bilim kerak. Ammo bilim o`z yo`liga. Mustaqil fikrlash ham katta boylikdir”. Davlat rahbarining bu gaplari oliy ta`lim sohasida bilim olayotgan pedagogik kadrlarga nisbatan ayniqsa dolzarbdir. Zero mustaqil fikrlaydigan, bilimli, ijodkor yoshlarning ta`limi va tarbiyasi avvalam bor pedagoglar zimmasiga yuklanadi. Ijodiy fikrlash shaxsiy fazilat sifatida inson faoliyatining tarkibiy qismini tashkil qiladi. Ijod, ilhom, ijodkorlik faqatgina iste`dodli shaxslargagina xos xislat emas. Ta`lim jarayonida barcha yoshdagi ta`lim oluvchilarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish va o`quv jarayonida ularga tayanish lozim. Yuqorida bayon qilingan

fikr-mulohazalardan kelib chiqib, shuni ishonch bilan ta'kidlashimiz mumkinki, hozirda maxsus maktab muassasalarida maxsus fanlarini o'qitish metodikasini takomillashtirish kun tartibidagi dolzarb masalalardandir.

Ta'lim – tarbiyaviy ishlar bolalarning fikrlash qobiliyati diqqati, ish qobiliyati, xotirasi, nutqi va tafakkuridagi kamchiliklarni bartaraf etishga qaratilgan bo'lib, bunday bolalarga bilim berishda o'qituvchi uning o'ziga xos individual xususiyatlarini etiborga olgan xolda maxsus sharoitda, maxsus usullar bilan ishlaydi, tegishli yordam tashkil etadi.

Ritmika mashqlarida bolalar musiqa, raqs, qo'shiq bilan tanishadilar va turli harakatlarini o'zlashtiradilar. Ritmika mashqlari o'z ichiga: qo'l harakatlari: yugurish umumrivojlantiruvchi mashqlar (predmetlar bilan va ularsiz) o'qituvchi boshchiligida bajariladi raqs, musiqali – ritmika va harakatli o'yinlar. Ritmika buyicha belgilangan dastur 8 ta bo'limni o'z ichiga oladi. Nazariy ma'lumotlar. Nazariy ma'lumotlar shunday tanlanganki, barcha yoshdagilar ta'limda ichki qonuniyatlari, o'rganilayotgan nazariy materialni murakkablashishi kuzatiladi. Bu o'zlashtirish jarayonini muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlaydi va bolalalarni musiqaga qiziqtiradi. Maxsus ritmik mashqlar. Bu metodik usullarning sodda turi hisoblanadi. Bunga qo'l harakati mashqlari, qarsak mashqlari, maqol va she'rni yodlash kiradi. Bunday mashqlar nafaqat sur'at hissini, balki nafasni ham rivojlantiradi. Maxsus mashqlar murakkablashuv darajasiga qarab belgilanadi.

Harakat va musiqa bog'liqligidagi mashqlar. Bu bo'limda bajariladigan har bir mashq musiqa asosida bajarishga tayanadi. Turli harakatlarning takomillashishi jarayonida o'qituvchi bolalarda mashqlarni bajarish bo'yicha texnik malakalarni tarbiyalaydi. Ular ichida eng asosiylari: musiqa boshlanishi bilan qo'zg'alishni boshlash, harakatga kerakli ifoda kiritish, musiqa yakunlanishi bilan harakatli to'xtatish bo'lib hisoblanadi.

Ritmik gimnastika mashqlari bolalar organizmining funktsional imkoniyatlari bilan bog'langan. Bu mashg'ulot o'z ichiga harakat buzilishlarini korrektsiyalashga, harakat sifatini rivojlantirishga jismoniy va funktsional imkoniyatlari bilan bog'langan. Bu mashg'ulot o'z ichiga harakat buzilishlarini korrektsiyalashga, xarakat sifatini rivojlantirishga jismoniy va funktsional rivojlanishini tashkil etishga yo'naltirilgan umumrivojlantiruvchi maxsus mashqlarni o'z ichiga oladi. Raqsga tayyorgarlik mashqlari. Tayyorgarlik mashqlarining vazifasi bolalarga raqs zarur harakat malakalarini berishdan iborat.

Bolalarning diqqati o'z harakatiga ongli munosabatda bo'lishga qaratiladi. Istalgan elementini o'rgatishdan avval belgilangan tayyorgarlik mashqlarini o'tkazish tavsiya etiladi. Raqs elementlari. Raqs elementlarini bajarish yurish, yugurish va boshqa harakatlar turlarini o'rganishga yordam beradi. Raqslar. Ritmika mashg'ulotlarida raqslardan foydalanish estetik didni rivojlantirishni

raqsga muhabbatli bo'lishni ta'minlaydi. Musiqali ritmik o'yinlar. Musiqali - ritmik o'yinlar bolaning irodaviy rivojlantirishga qaratilgan.

Logopedik ritmikaning vositalari quyidagilardir: turli yo'nalishdagi yurish va harbiylarcha yurish; nafas, ovoz va artikulyatsiyani rivojlantirish uchun mashqlar; muskullar tonusini boshqaruvchi mashqlar; diqqatni faollashtiruvchi mashqlar; hisobli mashqlar; musiqa kuzatuvchisiz nutqiy mashqlar; musiqiy o'lchov yoki metr tuyg'usini shakllantiruvchi mashqlar; musiqiy temp tuyg'usini shakllantiruvchi mashqlar; ritmik mashqlar; kuylash; musiqiy asboblarda o'yin mashqlari; nutqiy buzilishi bo'lgan odamlarning mustaqil musiqiy faoliyatlari; o'yinli faoliyat, ijodiy tashabbuslarni rivojlantirish uchun mashqlar; yakuniy mashqlar. Logoritmik vositalar musiqiy tarbiya ishida o'zining maxsus xususiyatiga egalik qiladi, biroq ular asosan asabiy-psixiatrik va logopedik tashkilotlarda davolash-pedagogik usul sifatida ko'rib chiqiladi. Sanab o'tilgan barcha ish turlarining qurilishida asosiy tamoyil - harakatning musiqa bilan zich aloqasidir. Musiqa uning buyuk hissiy ta'siri, ifodalovchi vositalar boyligi bilan harakat usullari va mashqlarni tuganmas turli-tuman bo'lishi imkonini beradi.

Logoritmik vositalardan foydalanishning keyingi tamoyili ularga nutqiy materialni kiritish majburiyatini ko'zda tutadi. So'z o'ta turli-tuman shakllarda kiritilishi mumkin: bu qo'shiqlar matni, xorovodlar, kuylash bilan drammatizatsiya, berilgan mavzuda instsenirovkalar, harakatli o'yinlarda boshlovchining buyruqlari, stsenariy olib boruvchi (rejissyor) ning ko'rsatmalari va h.k. So'zni kiritish musiqiy ritmda emas, she'riy qurilgan harakatlarning ritmiy bo'lishiga yordamlashuvchi bir qator mashqlar yaratishga imkon beradi.

Logopedik ritmika vositalarini nutqiy patologiyasi bo'lgan odamlarning mustaqil harakatli, musiqiy va nutqiy faoliyati asosida yotuvchi sekin-asta murakkablashib boradigan ritmik, logoritmik va musiqiy-ritmik mashqlar hamda topshiriqlar tizimi kabi tasavvur qilish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ahmedova x. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida suhbat o'tkazish metodikasi. - T.: o'qituvchi, 2015, 32 b.
2. Ayupova M.Yu. "Logopediya" darsligi. O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati nashriyoti, Toshkent -2007y.
3. Aralova I.M Maktabgacha Ta'lim Ypshidagi Bolalarni Nutq Nuqsonlarin
Korreksiyalashda Tasviriy Faoliyatdan Foydalanish Metodlari. „Xalq Ta'limi
“O'zbekiston Respublikasi Xalq Ta'limi Vazirligining Ilmiy-Metodik Jurnal
2021

4. Aralova I.M “Maktabgacha Ta’lim Tashkilotida Tasviriy Faoliyatning Mashg`Ulot Turlari Va Mazmuni”. «Муғаллим Хэм Үзликсиз 447 Билимлендириў» № 6/5 Нөкис – 2022
5. Акрамова Х, Aralova I. Maktabgacha ta’lim upshidagi bolalarni nutq nuqsonlarini korreksiyalashda tasviriy faoliyatdan foydalanish metodlari. „Xalq ta’limi “O‘zbekiston respublikasi xalq ta’limi vazirligining Ilmiy-metodik jurnali 2021